

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE

Höstterminen 2013

Läraryrket i musik

Johannes Hansson

Att undervisa i biinstrument

En kvalitativ undersökning med fyra pedagoger
som undervisar i fler instrument än ett.

Handledare: Stefan Östersjö

Abstract

Title: Teaching a second instrument. A qualitative study of four teachers who teach more than one instrument.

The purpose of this study is to gain insight into how active music teachers experience a working situation where they teach other instruments than their main instrument. A qualitative study in interview form has been implemented and four teachers representing two different instrument groups (string and brass instruments) participated in the study.

The results show that there are various reasons why music teachers choose to teach in more than one instrument. There are examples that some have chosen to brand themselves on several instruments during their training but also that some have come to start work this way when job offers have demanded it. All teachers find their studies at the Academy of Music to form a basis for their teaching but also claim that they themselves have had to further develop their skills and knowledge in order to develop relevant pedagogy. The teachers of brass instruments feel there may be difficulty to play and teach multiple instruments simultaneously, but if the focus is solely on teaching there is no problem to provide a good education in spite of this. The results indicate that music pedagogy in higher education could give stronger emphasis to the specific pedagogical challenges in teaching a second instrument and to the function of identity formation in musicians and music teachers.

Keywords: Music Education, second instrument, role identity

Sammanfattning

Titel: Att undervisa i biinstrument. En kvalitativ undersökning med fyra pedagoger som undervisar i fler instrument än ett.

Syftet med denna studie är att få insyn i hur professionellt verksamma musikpedagoger upplever en arbetssituation där de undervisar i fler instrument än sitt huvudinstrument. En kvalitativ undersökning i intervjuform har genomförts och fyra pedagoger som representerar två olika instrumentgrupper (sträng och brassinstrument) har deltagit i studien.

Resultatet visar att det finns olika anledningar till att musklärare väljer att undervisa i fler instrument än ett. Det visas exempel på att vissa valt att profilera sig på flera instrument redan under sin utbildning men även att vissa har kommit att börja arbeta på detta sätt då jobberbjudanden har krävt det. Alla pedagogerna upplever sina utbildningar vid musikhögskolan som en grund för deras undervisning men att de på egen hand har fått vidareutveckla sina färdigheter och kunskaper för att kunna ha en fortsatt god undervisning. Lärarna i brassinstrumenten upplever att det kan finnas svårigheter att spela och undervisa i flera instrument samtidigt men om fokus enbart ligger på undervisning så är det inget problem att kunna erbjuda en god undervisning trots detta. Resultaten indikerar att högskoleutbildningar borde ge större tyngd till de pedagogiska utmaningar som det utgör att undervisa i sitt biinstrument och till frågor om musikers och pedagogers rollidentiteter.

Sökord: Musikpedagogik, biinstrument, rollidentitet

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Syfte och forskningsfrågor	5
3. Bakgrund/tidigare forskning	6
3.1 Allmän bakgrund	6
3.2 Teoretisk bakgrund	8
3.2.1 Rollidentiteter	9
4. Metod	11
4.1 Urval	11
4.2 Informanterna	12
4.2.1 Sam	12
4.2.2 Kim	12
4.2.3 Robin	12
4.2.4 Alex	12
4.3 Genomförande	13
4.3.1 Analys	13
4.3.2 Forskningsetik	14
4.3.3 Studiens validitet	14
5. Resultat	16
5.1 Undervisning i biinstrument	16
5.2 Pedagogikens utveckling	17
5.3 Flera instrument, teknik och ergonomi	19
6. Resultatdiskussion	22
6.1 Tankar kring rollidentiteter	22
6.2 Vägen ut från musikhögskolan	24
6.3 Problem med att undervisa i flera instrument	25
7 Reflektioner kring min egen yrkesroll	26
7.2 Fortsatt forskning	26
7. Referenser	28
8. Bilaga	30

1. Inledning

Med endast en termin kvar på min lärarutbildning fick jag en plötslig känsla av att det var dags att söka på internet kring hur det ser ut på min framtida arbetsmarknad. Det hade nyligen dykt upp några lediga tjänster på en kulturskola i grannkommunen som jag genast blev lite extra intresserad av men insåg ganska snart att ingen av tjänsterna de lagt ut skulle passa mig. Jag har studerat i fyra år på Musikhögskolan i Malmö till instrument- och ensemblelärare med elbas som huvudinstrument. Min utbildning förbereder mig för att undervisa i ensemble och elbas på såväl gymnasium med estetinriktning som kulturskolor.

Varför kunde jag nu inte söka den intressanta tjänsten i grannkommunen? Annonser från skolan löd: "Gitarrlärare som även kan undervisa i elbas". Detta gjorde det tydligt för mig att jag inte skulle ha goda förutsättningar när jag söker tjänsten, vilket fick mig att fundera ett steg vidare. Jag har själv spelat gitarr i många år och skulle kunna undervisa i instrumentet upp till en viss nivå. Men eftersom att jag blir utbildad elbaslärare med inriktning på ensemble istället så hade det gjort det svårt för mig att konkurrera med andra sökande till tjänsten. Arbetsmarknaden just nu är ganska tuff och alla nyutexaminerade musklärare tävlar hårt om de få jobb som erbjuds. När det gäller den här specifika tjänsten, och liknande tjänster, så frågar jag mig om många gitarrlärare kommer söka denna typ av tjänst även om de kanske inte känner sig så trygga i att undervisa i elbas? Jag förstår självklart att skolor lägger ut en sådan tjänst med tanke på skolornas storlek och att de gärna vill fylla ut sina tjänster och slippa anställa en lärare per instrument. Frågan är om det är hållbart för undervisningens kvalitet att vissa instrument endast lärs ut av lärare som själva betraktar instrumentet som ett sekundärt instrument? Att en lärare får undervisa i andra instrument än sitt huvudinstrument är också vanligt förekommande i en mängd andra instrumentgrupper. När jag sedan dykt lite djupare in i ämnet så har jag inte hittat mycket som är skrivet specifikt om att undervisa i ett biinstrument. Detta var för mig helt oväntat och det har utgjort en överraskande utmaning att genomföra en undersökning i ett så litet diskuterat område.

2. Syfte och forskningsfrågor

Utifrån insikten att arbetsmarknaden tycks kräva av instrumentpedagoger att de även undervisar i sina biinstrument vill jag undersöka hur detta kan påverka pedagogikens utformning och kvalitet i undervisning på kulturskola. Undersökningen syftar också till att spåra olika drivkrafter till att spela och undervisa i flera instrument. Jag har också intresserat mig för varifrån kompetens kan inhämtas för att undervisa i flera instrument. Är det genom specifik pedagogisk skolning eller genom erfarenhet av undervisning och musicerande som denna färdighet växer fram?

Syftet med studien är att undersöka hur musklärare som undervisar i andra instrument än sitt huvudinstrument upplever undervisningssituationen.

- Hur upplever musklärare att undervisa i flera olika instrument?
- Hur har de byggt upp en färdighet och metodik för att undervisa på andra instrument än sitt huvudinstrument?
- Vilka drivkrafter ligger bakom vissa musikers önskan att spela och undervisa i flera olika instrument?

3. Bakgrund/tidigare forskning

I detta kapitel redogör jag för bakgrunden till studien. I inledningen berättade jag om hur jag snubblade över problemet och varför jag intresserade mig för området från början. Här kommer jag att presentera vad ett biinstrument är och hur man på musikhögskolan förhåller sig till biinstrument. Sedan kommer jag att presentera tidigare forskning som har beröringspunkter med min undersökning.

3.1 Allmän bakgrund

Jag har sökt men inte funnit någon definition av vad ett biinstrument är för något. Om man däremot ser på andra svenska ord där *bi* förekommer kan man förstå att *bi* är ett prefix som förskjuter ett ords innebörd mot något ”vid sidan av”, som till exempel orden *bisyssla* och *bihang*. Jag tror därför att kunskapen om vad ett biinstrument är står i direkt relation till kunskapen om vad ett huvudinstrument är. Ett biinstrument kan inte finnas om det inte finns ett huvudinstrument med i bilden. Därför måste man först förstå vad ett huvudinstrument är.

Många musiker skulle nog säga att huvudinstrument är det instrument som de antingen är bäst på, spelat längst eller har mest kunskap om: ett specialistområde helt enkelt. När man idag (2013) söker en ämneslärarutbildning i musik för gymnasieskolan får man automatiskt en inriktning på huvudinstrument och ensemble, oftast inriktat på en viss genre. Sedan kan man välja att profilera sin utbildning på en rad olika sätt. Hur man kan inrikta sig skiljer något beroende på vilken skola man väljer men grundidén är densamma. Den nya lärarutbildningen på musikhögskolorna bygger på att man utbildar sig i fler än ett ämne oavsett om det gäller fler musikämnen eller andra ämnen såsom svenska eller naturkunskap. Du söker med ett instrument och vanligtvis en inriktning mot en genre. Det instrument du söker utbildningen med benämns då som ditt *huvudinstrument* och på musikhögskolornas utbildningar är det då förväntat att det är å detta instrument du kommer utveckla under din utbildning och sedermera undervisa på när du tagit din examen. Under en femårig utbildning får man, enligt kursplanen för gymnasielärarutbildningen 2013, 53,5 timmars undervisning på sitt huvudinstrument (Ämneslärarutbildning i musik, 2013).

Alla som går en pedagogisk utbildning på någon av musikhögskolorna får även undervisning i något ackordinstrument och grundläggande undervisning i, eller praktisk instrumentkännedom om, en del andra instrument inom den valda genren. De som utbildar sig till ensemblelärare förväntas under sin utbildning få en grundläggande kunskap om de aktuella

instrumenten inom sin genre för att kunna undervisa en orkester eller ensemble när de väl kommer ut i yrkeslivet. Detta medför att många oftast utvecklar mer än grundläggande kunskaper i något eller några instrument som de inte redan haft kunskap i sedan innan. Många skulle säga att de trakterar dessa instrument som *biinstrument*. Definitionen för vad ett biinstrument är kan uppfattas som vag antagligen eftersom det endast är utövaren själv som kan bedöma om dennes erfarenhet och kompetens i att traktera instrumentet är tillräcklig för att kalla instrumentet för biinstrument. Man träffar sällan på termen utanför den akademiska världen. Vissa väljer i sin utbildning att vidareutveckla sin kompetens kring detta instrument eller instrumenten genom att ta både individuella lektioner och kanske metodiklektioner för att senare också kunna undervisa i instrumentet. Man kan, enligt kursplanen för gymnasielärare 2013, sammanlagt under en femårig utbildning få 17 timmars undervisning i ett enskilt tillval som till exempel ett biinstrument (Ämnesläroplan för musik, 2013).

Många musiker och artister spelar fler än ett instrument och vissa kan till och med komma att kalla sig multiinstrumentalister eller multimusiker. Detta kan man se i olika epoker och musikaliska genrer: Paul McCartney i "The Beatles" är ett exempel på en multimusiker som spelar bas, gitarr och piano samt komponerar musik (McCartney, 1989). Wolfgang Amadeus Mozart var, förutom kompositör, en berömd klaverspelare samtidigt som han var lika berömd för sitt orgelspel. Han spelade också violin redan som fjortonåring och var avlönad konsertmästare när han var sjutton år gammal (Greither, 1962 s.159). Den svenska artisten Salem al Fakir spelade in de flesta instrumenten på sitt debutalbum *This Is Who I Am* på egen hand (Backman, 2007). Multimusikern hanterar sina instrument likvärdigt och gör ingen skillnad på vilket instrument som är att betraktas som deras första-, andra- eller tredjeinstrument. Vissa musikerjobb kräver att man kan spela fler än ett instrument som exempelvis i symfoniorkestrar där både slagverkare och träblåsare ofta får ha flera roller och ta ansvar för flera instrument.

I inledningen berättar jag om hur jag i mitt arbetssökande trillade över en jobbannons på internet som riktade sig till gitarrlärare som även kunde undervisa i elbas. Det är vanligt förekommande att kulturskolor och andra skolor med musikinriktningar runt om i Sverige lägger ut tjänster av detta slag där man efterfrågar kompetens hos den sökande i fler instrument än ett. Vid en spontan sökning hos arbetsförmedlingen inför vårterminen 2014 fann jag att hälften av de tillgängliga musiklektortjänsterna på musik- och kulturskolan gällde tjänster som omfattade undervisning på mer än ett instrument. Oftast handlar det om att den sökande

läraren ska undervisa i flera instrument inom samma instrumentgrupp eller familj. Några utav instrumentgrupperna där detta förekommer är *brassinstrumenten*¹ och *stränginstrumenten*².

I denna studie har jag enbart valt informanter som undervisar i brassfamiljen eller i stränginstrumentfamiljen för att lättare kunna jämföra och se om det finns något samband i undervisningen mellan dessa två instrumentgrupper. Det händer också att lärare undervisar i olika instrument från olika instrumentgrupper. Piano, blockflöjt och fiol är bara några exempel på instrument som många lärare kan komma att undervisa i trots att de har ett annat huvudinstrument.

3.2 Teoretisk bakgrund

Det har varit svårt att hitta tidigare forskning om att undervisa i biinstrument. En av få tidigare undersökningar som gjorts har skrivits av Pihl (2008) som i sin kandidatuppsats gjort en undersökning med titeln *Brasslärarens tankar om, och inställning till, att undervisa på olika instrument*. Pihl (2008) tar även hon upp problematiken kring att det varit svårt att hitta litteratur skriven i området trots att ämnet länge varit diskuterat bland brasspedagoger. Hon gör i sitt examensarbete en uppdelning på tre olika ålderskategorier när det gäller att undervisa brass-elever i kulturskolan; låg/mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet. Sedan gör hon en uppdelning på olika moment i undervisningen som hon benämner klang, teknik och uttryck och undersöker genom en enkätundersökning hur aktiva lärare inom yrket fördelar arbetet med sina elever på dessa moment. Här får Pihl (2008) fram resultatet att oavsett vilket moment man jobbar med i brassundervisningen så menar informanterna att det blir viktigare att arbeta mer med alla de olika momenten ju längre eleven har spelat. Däremot så anses klangen viktigast att arbeta med generellt för de olika stadierna närmast följt av tekniken och sist uttrycket.

Ett annat moment i undersökningen från Pihl (2008) är en fråga i enkäten där hon ber de undersökta lärarna att göra en avvägning i vilken ålderskategori de själva anser att balansen mellan pedagogisk kompetens och instrumental kompetens är bäst. Undersökningen visar att åtminstone hälften av lärarna i studien anser att det under alla tre stadierna är lika stor mängd pedagogisk kompetens och instrumental kompetens som krävs (Pihl, 2008 s.27).

---

¹ Brassinstrument, (brass = mässing på engelska), som också kan kallas mässingsinstrument eller bleckblåsinstrument är en av två familjer med blåsinstrument. Den andra familjen kallas träblås och det som skiljer dem åt är att man i bleckblåsfamiljen framkallar tonen genom att sätta läpparna i vibration när man blåser i ett kon- eller grytformat munstycke. Träblåsinstrumenten har antingen ett rörblad eller en skarp kant där man blåser in luft för att bilda vibrationer och ton ("Bleckblåsinstrument", 2013).

² Stränginstrument (eller kordofoner) är ett instrument vars ton man skapar genom att sätta strängar i svängning. Antingen genom att man knäpper på strängarna med fingrarna (exempelvis gitarr, harpa och luta), får strängen att vibrera med en stråke (fiol, cello och nyckelharpa) eller att man får strängen att vibrera med hjälp av en hammare som slår på strängen (piano och hackbräde) ("Stränginstrument", 2013).

I jämförelsen mellan hur informanterna upplever att undervisa i sitt huvud- respektive biinstrument lyfter studien fram för- och nackdelar i specifika situationer. Om man exempelvis ska undervisa en elev i horn medan ens eget huvudinstrument är trumpet är fördelarna med att undervisa med hjälp av huvudinstrument, det vill säga att läraren undervisar horneleven men själv spelar trumpet, att undervisningen generellt håller en hög musikalisk nivå. Fördelarna med att undervisa med hjälp av biinstrumentet, i det här fallet horn, är dock att eleven får en tydligare bild av klangidealet på det instrument den ska lära sig (Pihl, 2008).

3.2.1 Rollidentiteter

Forskning som skulle kunna vara relevant för min studie är studier om olika rollidentiteter. Bouij (1998) behandlar bland annat ämnet kring musikers roller i sin doktorsavhandling som undersöker musklärares yrkessocialisering. Rollidentitetsteorin har utvecklats av sociologerna McCall och Simmons i boken *Identities and interactions: an examination of human associations in everyday life* (1978). Detta har utgjort en utgångspunkt för Bouij (1998) när han skriver om musikers rollidentiteter. Identitet betyder självbild eller medvetenhet om sig själv som en unik individ (Identitet, 2013). Varje individ har flera rollidentiteter. Man kan ha ett yrke, vara privatperson och ha en hobby där alla kräver att man som individ intar en viss roll. I vardagslivet kan man ha flera identiteter som ligger nära varandra. Till exempel kan en person vara pappa, son och make på samma gång konstaterar Bouij (1998, s. 83) och fortsätter:

Det ligger i rollidentitetsteorin att individen kan inta flera rollidentiteter inom ett och samma område, i det här fallet det musikaliskt/pedagogiska området. Det är samtidigt viktigt att ha klart för sig att en rollidentitet inte behöver vara ett yrke. En rollidentitet som musiker kan för någon person helt enkelt vara känslan när man sätter sig ned med sitt instrument i sin ensamhet. Det är naturligtvis också vanligt att musklärare framträder mer eller mindre offentligt i olika rollidentiteter, t.ex. som musiker eller kompositör. (Bouij, 1998, s. 267)

Här menar Bouij (1998) att man som lärare och som musiker kan ha flera roller i sitt yrke. Detta kan även visa sig i andra yrkeskategorier. Bouij (1998) menar att personer inom musikpedagogiken oftast har en, i vissa fall två och mer sällan fler framträdande rollidentiteter. Han menar vidare att dessa rollidentiteter oftast stödjer varandra för att skapa en helhet av personens identitetsstruktur. Bouij (1998) menar dock att för de allra flesta räcker bara energin och tiden till för att utveckla *en* framträdande rollidentitet men att det i denna yrkeskategori (musklärare) fungerar bra eftersom det traditionellt sett av musikhögskolans lärare anses att en

bra musiker också ska kunna bli en bra musiklärare. I detta fall är då lärarrollen en mindre framträdande identitetsroll och musikerrollen den mest framträdande (Bouij, 1998, s. 269).

Varje människa har en rollidentitetskultur uppbyggd kring de aktiviteter som är mer eller mindre viktiga i individens tillvaro. Dessa rollidentiteter kan alltså sägas utgöra de olika sätt att vara som en person har utvecklat. Några rollidentiteter är viktiga, andra är mer undanskymda. (Bouij, 1998, s. 267)

I perspektivet av min undersökning skulle man kunna tänka sig att rollen som instrumentalist eller lärare i ett visst instrument är mer framträdande än i ett annat instrument. Man kan däremot säkert hitta många exempel på hur rollen som multiinstrumentalist är minst lika attraktiv som den att identifieras med att spela ett enda instrument. Detta beror nog framförallt på vilket sammanhang man rör sig i som musiker. Ur elevens perspektiv har kanske brassläraren rollen enbart som tubalärare eftersom det endast är i denna situation som de två träffas vecka efter vecka medan läraren själv anser sin roll som trombonist vara den mest framträdande. Det kan därför vara intressant att titta på hur de lärare jag intervjuar uppfattar sina roller som instrumentalister och pedagoger i den sekundära eller mindre framträdande rollen.

4. Metod

Det finns en del olika metoder att tillämpa i en vetenskaplig studie. Vanligtvis benämns undersökningarna utifrån den teknik som använts för att samla och analysera information till studien. I kvantitativt inriktad forskning använder man mätningar vid datainsamlingen och statistiska bearbetningsmetoder för att analysera data (Patel & Davidsson, 2011). I kvalitativ forskning är utgångspunkten alltid att de data som genereras måste tolkas. Kvalitativa intervjuer syftar till att upptäcka och identifiera egenskaper och kännetecken kring exempelvis den intervjuades uppfattning om något i dess livsvärld (Kvale, 2009).

I den här studien valde jag att göra en kvalitativ undersökning på grund av studien inriktar sig på hur informanterna upplever sin arbetssituation och dessa svar kräver mer ingående verbala beskrivningar och tolkning. Ämnet skulle möjligen gå att kartlägga med någon sorts enkätundersökning där man formulerar binära frågor där informanterna får välja mellan olika svarsalternativ i hur de upplever olika situationer. Men i det här fallet är det intressanta för studien att kunna ha en mer djupgående intervju med informanterna med förhoppningen om att erhålla data som då blir mer specifika och detaljerade.

För att kunna samla information i mitt forskningsområde formulerade jag i förväg några huvudfrågor som enligt min förhoppning skulle skapa ett fokus kring centrala frågeställningar i min studie. Dessa frågor finns bifogade som bilaga till studien (Bilaga 8.1). Eftersom jag valt att ha en mera djupgående intervju med varje person som till en början inte riktar sig till att kunna jämföra eller mäta något specifikt så har jag i min intervjumetod valt att ha en låg grad av standardisering. Detta betyder att jag som intervjuare själv har formulerat frågorna under intervjun och ställt frågorna i den ordningen, med följdfrågor, som varit lämplig för mina olika informanter i de olika intervjuerna (Patel & Davidsson, 2011). För att sedan kunna göra en kvalitativ analys av mina resultat valde jag också att ha en låg grad av strukturering i mina frågor. Det betyder att jag har formulerat mina ursprungliga intervjufrågor så att mina informanter ska lämnas ett så fritt och stort "svarsutrymme" som möjligt. (Patel & Davidsson, 2011).

4.1 Urval

Till mina intervjuer valde jag ut fyra informanter. Alla arbetar som lärare och undervisar i mer än ett instrument. Två av lärarna undervisar i brassinstrument och två undervisar i strängin-

strument. Anledningen till valet av två olika instrumentgrupper är att undersöka om det finns likheter eller skillnader i att undervisa i biinstrument även mellan de olika instrumentgrupperna. Jag har valt att fingera mina informanternas namn för att jag inte tror att deras identitet tillför något för resultatet utan ser hellre att de kan vara anonyma och prata öppet om hur det känner.

4.2 Informanterna

För att läsaren lättare ska kunna skilja informanterna åt, men också för att tydliggöra aspekter av deras bakgrund och utbildning som kan vara relevant för att förstå resultaten, så har jag valt att göra en snabb presentation av var och en och i vilken skolform de undervisar idag. Observera att personernas namn är fingerade och könsneutrala för att informanternas identitet ska fortsatt vara konfidentiell.

4.2.1 Sam

Tog pianolektioner på musikskola som liten, började sedan att spela trumpet. Undervisar i trumpet, trombon, valthorn, baryton och piano på en kulturskola i en mindre kommun sedan 1986. Studerade innan dess på musikhögskola till instrument- och ensemblepedagog med trumpet som huvudinstrument. Läste under sin utbildning till extra biinstrument och fick undervisning i de flesta instrumenten inom brassfamiljen. Jobbar även som kantor.

4.2.2 Kim

Började att spela trumpet i årskurs 4. Undervisar just nu i trumpet och valthorn på en kulturskola och har tidigare undervisat även i trombon och tuba. Har arbetat som frilansande musiker. Studerade till musiker på musikhögskola med trumpet som huvudinstrument och läste till en pedagogisk profil.

4.2.3 Robin

Började att spela gitarr vid 10 års ålder. Undervisar i gitarr och elbas på estetiska programmet på gymnasium. Har tidigare undervisat på en rad olika skolor sedan 2008. Studerade innan dess till instrument- och ensemblepedagog på musikhögskola med elgitarr som huvudinstrument. Arbetar som frilansande musiker parallellt med undervisandet främst med gitarr som instrument.

4.2.4 Alex

Började att spela blockflöjt i årskurs två och trumpet i årskurs fyra. Tog sedan upp gitarrspelet från åttonde klass och började spela elbas något år därefter. Undervisar i elbas och gitarr på en

kulturskola sedan 2000. Är utbildad instrument- och ensemblepedagog på musikhögskolan med elbas som huvudinstrument. Läste till metodik för gitarr i slutet av sin utbildning. Är utöver läraryrket verksam som frilansande musiker både som basist, gitarrist och sångare.

4.3 Genomförande

Studien började med att jag tog kontakt med mina informanter via e-post. Ett mail skickades ut till flertalet lärare som undervisar i fler än ett instrument. Jag presenterade vem jag var, mitt ämne för studien och varför jag valt just dem som informanter. Utifrån de svar jag fick så valde jag ut fyra personer att intervjua. Ett kriterium här var spridningen i två instrumentgrupper. Tid för alla intervjuerna bokades in och genomfördes på lite olika sätt. Tre av intervjuerna genomfördes per telefon och en av dem i informantens hem. Allt spelades in genom ljudupptagning på olika sätt. Per telefon så spelades samtalen in med hjälp av en speciell applikation³ som spelar in telefonsamtal. Den intervjun som spelades in i informantens hem spelades in med hjälp av en mobil ljudinspelningsapparat. Längden på intervjuerna varierade från en halvtimme till en timme beroende på hur utförliga svar informanten hade och lite beroende på vad jag ställde för följdfrågor. Det frågeformulär som jag hade som utgångspunkt finns bifogat som bilaga 1.

4.3.1 Analys

Under tiden intervjuerna genomfördes skrev jag ner en del minnesanteckningar. Anteckningarna gjorde jag för att lättare kunna navigera i det senare transkriberade materialet och leta upp de delar som jag under samtalet tyckte verkade intressant för studien. Dessa anteckningar gav även en möjlighet för en löpande analys av intervjuerna och kunde ge förslag på ytterligare inriktningar av kommande intervjuer och på så sätt eventuellt berika undersökningen (Patel & Davidsson, 2011). Patel och Davidsson (2011) menar att det är en fördel att till viss del börja analysen av studien medan man fortfarande har intervjun i färskt minne. Ju längre tid det går efter att intervjun genomförts blir det svårare att ha ett "levande" förhållande till materialet. När alla intervjuer var klara så transkriberade jag ljudupptagningarna så att de ordagrant skulle finnas i textformat för att lättare kunna bearbetas och genomsökas. Därefter gjorde jag en sammanställning med färgkodningar av de delar som jag tidigare antecknat som intressanta. Denna sammanställning blev sedan justerad utifrån frågeställningarna så att jag i

---

³ Applikationen som användes för att spela in telefonsamtalen heter *Call Recorder* och finns att ladda ner gratis till Android-telefoner.

slutändan kunde se vad jag hade att utgå från till resultatet. För att sedan få in mina informan- ters svar i studien har jag försökt göra tolkningar av deras svar och anpassat svaren för skrift.

4.3.2 Forskningsetik

Det är viktigt att i en kvalitativ studie som denna ta hänsyn till etiska aspekter när det gäller att behandla information som ges utav informanterna. När man genomför större forsknings- projekt är den etiska aspekten en stor del att fokusera på i sitt förberedelsearbete men detta gäller även mindre undersökningar som till exempel ett uppsatsarbete. Vetenskapsrådet har formulerat fyra övergripande etiska krav som bör uppföljas: *Informationskravet* som innebär att forskaren ska informera intervjupersonerna om studiens syfte. *Samtyckeskravet*, som inne- bär att deltagaren själv får bestämma om de vill medverka i studien. *Konfidentialitetskravet* som syftar till att forskaren har skyldighet att all information om och av informanterna skyd- das och förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem. *Nyttjandekravet* som innebär att de uppgifterna som samlats in till studien enbart ska användas för forskningsändamål (Patel & Davidsson, 2011).

Mina informanter fick, som tidigare nämnt, förfrågan via e-post om de ville medverka i studien. I detta mail framgick vad studien handlade om och varför jag valt att skicka förfrågan till just dessa personer. Sedan har jag, för att informanternas identitet ska fortsätta vara konfi- dentiell, fingerat deras namn och kön. Åtminstone en av informanterna önskade att få läsa rapporten när den är klar och godkänd och jag ämnar ge samtliga denna möjlighet.

4.3.3 Studiens validitet

Varje kvalitativ studie är unik och det finns inga exakta procedurer eller regler som kan an- vändas för att säkerställa validiteten i en sådan studie. Det finns dock vissa problem som man som forskare bör vara uppmärksam på inför att en studie genomförs. "En giltig studie har samlat in och tolkat data på ett tillbörligt sätt så att slutsatserna korrekt återger och avspeglar den del av verkligheten (eller laboratoriet) som studerades" (Yin, 2011, s.83). När man tran- skriberar ett intervjumaterial så händer det, både medvetet och omedvetet, att forskaren har en påverkan på det skriftliga. Talspråk och skriftspråk skiljer sig mycket från varandra då exem- pelvis betoningar och melodier försvinner när man översätter tal till text. Det är därför viktigt att forskaren är medveten om vilka ändringar som görs i texten och reflekterar över vilka kon- sekvenser det kan ha för den kommande analysen (Patel & Davidsson, 2011).

Jag har sett till att transkribera mina intervjuer så exakt och ordagrant som möjligt för att inte lägga någon tolkning i det transkriberade råmaterialet. Sedan har jag analyserat och i vissa fall, istället för att citera dem rakt av, tolkat och omformulerat det transkriberade materialet. När studien och resultatet sedan presenteras är det viktigt att ge läsaren en möjlighet att själv bilda sig en uppfattning om forskaren har gett en rättvis bild av materialet. Genom att presentera resultatet med omväxlande citat och tolkande text så kan läsaren själv avgöra om materialet tolkats och presenteras trovärdigt (Patel & Davidsson, 2011). Under analysprocessen har jag försökt se på studien ur en annan forskares ögon och funderat över om den skulle tolka det insamlade materialet på samma sätt och dra samma slutsatser (Yin, 2011).

5. Resultat

I detta kapitel kommer jag att presentera resultatet av mina intervjuer. Tidigare har jag presenterat mina informanter för att särskilja dem åt och nu kommer jag att göra en jämförelse mellan deras svar samt hitta likheter och skillnader. Resultatet grundar sig i mina forskningsfrågor och delas upp i rubriker efter frågeställningarna.

5.1 Undervisning i biinstrument

Vilka drivkrafter ligger bakom vissa musikers önskan att spela och undervisa i flera olika instrument?

Det var av uppenbart intresse för mig att i denna studie fråga mina informanter om varför de valt att undervisa i fler instrument än ett. Numera kräver den nya lärarutbildningen på musik- och högskolorna att man utbildar sig i mer än ett ämne oavsett om det gäller fler musikämnen eller andra ämnen så som svenska eller naturkunskap. På de tidigare utbildningarna och även den utbildningen som jag med denna uppsats avslutar har man läst för behörighet i instrument och ensemble och sedan varit tvungen att göra ett aktivt val för att få behörighet att undervisa i fler instrument eller ämnen. Några av lärarna i studien har valt att redan under sin utbildning läsa till extra behörighet för flera instrument medan någon av informanterna har valt att undervisa i biinstrument utan att ha läst till några extra kurser i sin utbildning.

Sam gjorde valet att läsa till extra behörighet i flera brassinstrument under sin utbildning och fick på så sätt en beredskap i att undervisa i fler än ett instrument. Om Sam hade arbetat på en större skola än i nuläget så hade det säkert funnits flera kollegor där som undervisat i de andra brassinstrumenten och Sam hade fått fokusera på trumpet. Men Sam menar på att den nuvarande arbetssituationen passar hen bra och att den bli till någon slags vana. Har man förberett sig och övat upp en viss nivå på biinstrumenten ska det inte vara några problem tycker Sam. En bidragande orsak till att Sam valt att arbeta med flera instrument är att det är lättare att få en större tjänst och fler timmar på samma ställe. "Det känns tryggt att ha en lite större tjänst helt enkelt och då är det lättare om du kan ha lite biinstrument också. Samla lite timmar hit och dit på en och samma skola" (Sam).

Robin, som inte läst till något extra instrument under sin musikutbildning, fick ett jobberbjudande som innebar att, förutom att undervisa i gitarr, ansvara för undervisning i flera ämnen såsom elbas och andra musikämnen. Robin såg detta som en god utmaning och tog erbjudandet. Detta har sedan visat sig vara en tjänst som Robin trivs bra med och storleken på

tjänsten har varit ett bra komplement till andra tjänster och arbeten som Robin haft den senaste tiden.

För Alex del har det handlat mycket om intresset för fler än ett instrument och att det är roligare att kunna variera och undervisa i flera instrument men menar också att man har ett visst ansvar att tillhandahålla kvalitativ undervisning för eleverna. Alex har också läst till extra behörighet på musikhögskolan för att kunna undervisa i gitarr. Alex berättar om situationer då hen blivit tvungen att lämna över elever till en annan gitarrlärare för att dessa kanske velat utvecklas inom en annan genre eller varit i ett stadium där de fortfarande är mycket formbara. Detta har hänt några enstaka gånger och är mycket ovanligt men Alex menar på att det i dessa fall inte varit något problem eftersom Alex inte är den enda gitarrläraren på skolan och då smidigt kunnat lösa det genom att lämna över eleverna till en kollega. När det gäller den egna motivationen att undervisa både bas- och gitarrelever så menar även Alex att en bidragande faktor är den större tjänst som detta medför. Däremot så uppstår det kanske en viss frustration för att det då finns ännu mindre tid att öva på sitt huvudinstrument eftersom att man både har en större tjänst och ännu ett instrument att hålla i form. Här menar Alex att det är ens livssituation som får avgöra vilka val man gör men att det även här finns fördelar: "Men sen så finns det en fördel också; att när man är trött på basspelandet, ja då tar man upp gitarren och då blir det en liten nyförälskelse" (Alex). Alex pekar också på att få spela musik är det roligaste som finns och att sedan kunna få arbeta med det är en lyx och något som Alex är mycket glad för. Alex ser sig själv också inte bara som "baslärare" eller "gitarrlärare" utan försöker se sig själv som en förebild för eleven i allt som rör musiken med syftet att detta ska inspirera eleverna till att blomma ut ännu mer.

För Kim, som först utbildade sig till musiker på musikhögskolan, har det handlat en del om att göra valet av arbete. Det har till sist landat i att Kim nu till största delen sysslar med undervisning. Kim menar att det går att kombinera de två men att man får lägga ihop sina timmar i veckan för att få situationen att gå ihop och att det inte är ett lätt jobb. Kim jämför hur många timmar en frilansande musiker skulle arbeta och öva med hur många timmar en lärare behöver arbeta för att kunna behålla färdigheterna i sitt instrument, planera sin undervisning och genomföra sin undervisning och att inget av dessa jobb är något lätt. Kim menar då att det kan vara en tuff situation att försöka vara högpresterande inom båda områdena.

5.2 Pedagogikens utveckling

I den här studien har det varit intressant att höra hur informanterna känt för att undervisa i sitt biinstrument från början så som en nyexaminerad student skulle uppleva det idag. Den forsk-

ningsfråga som ligger till grund för det här avsnittet är: *Hur har de byggt upp en färdighet och metodik för i att undervisa på andra instrument än sitt huvudinstrument?*

Flera av informanterna menar på att trots att de gått en utbildning för att bli musiklärare så har de själva känt att de på egen hand har fått utveckla sin roll som lärare när de väl har gått ut musikhögskolan.

Jag kan inte minnas att jag var någon fullfjädrad lärare när jag gick ut. Den känslan hade jag inte liksom, alls. Jag visste knappt vilket material jag skulle använda. Jag visste knappt hur jag skulle börja. Det har jag liksom byggt efter hand. Så det var nog inte så att jag skuttade ut där med en hel ryggsäck full med idéer och böcker och grejer. (Sam)

Sam pratar här om att undervisa på sitt huvudinstrument och menar på att även om man har gått en lång utbildning som syftar till att man ska få så mycket material som möjligt att jobba med så kräver yrket ändå att man utvecklar detta efter att man har examinerats. Sam är en av de informanter som har läst till extra metodik och tagit instrumentlektioner på alla brassinstrument men menar här också att hans metodik för att undervisa i biinstrumenten är något som fått utvecklas efter hand.

Man fick ju tips och förhållningssätt så på musikhögskolan. Alltså en överblick i stort liksom. Men sen det jag gjorde var väl att jag blandade tips med egna erfarenheter och försökte ha kvar den röda tråden då. Ja alltså, jag tror att vi alla, att även du, innan du har gått ut Musikhögskolan har ditt bagage och dina låtar och du är din egen och du har den ryggsäcken med de låtarna och stilarna och idéerna. Så att jag tror det är det som är grejen. (Alex)

Alex beskriver hur hen ifrån musikhögskolan gavs vägledning i hur man ska ta sin lärarroll vidare. Men mycket av det undervisningsmaterial Alex använder har kommit från egna erfarenheter och intryck. Alex menar också att det man har med sig, vare sig det är innan, under eller efter musikhögskolan, när det gäller material och repertoar är också det man kommer använda i sin undervisning. "[...] jag ser det inte som att musikhögskolan bara har gjort dig till musiklärare utan att de har väl gjort att du börjar reflektera över ditt undervisande och på så sätt kunna ta och utveckla dig som lärare" (Alex).

Kim berättar hur tiden på musikhögskolan inte hade så mycket fokus på vilka olika instrument man kunde råka ut för att undervisa i när man blir utexaminerad. Nu hör det till att Kim läste en musikerutbildning och därtill läste en pedagogisk specialisering och menar på att utbildningen inte var så utförlig på den tiden. Kim kände att det fanns hål i utbildningen som

hen fick fylla i själv genom att låna hem de instrument där kunskap fattades och sedan på egen hand lista ut vad som krävdes för att kunna börja undervisa i instrumentet.

Alla mina informanter har, på olika sätt fast, på egen hand fått skaffa sig kunskap om sina biinstrument för att sedan kunna undervisa. En del av dem läste specialisering på sitt/sina biinstrument på musikhögskolan för att ha med undervisning och metodik i fler än ett instrument på sitt examensbevis. Alla beskriver hur de varit tvungna att ta råd och öva extra på egen hand för att uppnå en tillräcklig nivå för att kunna undervisa i instrumentet. Sam gör här en jämförelse mellan att spela trombon och trumpet:

Metodiskt så är det samma uppvärmningsövningar och blåstekniskt och så. Så det upplevde jag inte som något konstigt eller så, det hade jag med mig liksom. Men sen är det just tekniken, själva spelandet. Men det, i och med att jag började med nybörjarelever så har jag följt med dem va. Sen har jag fått upp en viss färdighet i detta måste jag säga. [...] Nu hör det ju till saken att jag är gift med en trombonist så det har hjälpt mig jättemycket. (Sam)

Det är inte bara Sam som tagit hjälp av närstående för att anskaffa sig kunskap om undervisning och traktering av biinstrumenten. Robin berättar hur andra kollegor runt i kring, i detta fall en musiker och arbetskollega, hjälpt Robin att komma på rätt spår i undervisningen och kommit med förslag på material och övningar. Robin har sedan övat upp en viss färdighet på elbasen för att få bredare uppfattning om instrumentet och kunna ge konstruktiv feedback till sina elever: "Hade jag inte liksom lagt ner den tiden på basen själv så hade det varit väldigt svårt att ge en annan tips på det" (Robin).

5.3 Flera instrument, teknik och ergonomi

En del av intervjuerna behandlade mer ingående de speltekniska och ergonomiska aspekterna av undervisningen och om informanterna upplevde likheter och skillnader i dessa mellan de olika instrumenten. Från början hade jag tre olika kategorier men informanternas svar ledde till att jag här valde att lägga ihop teknik och ergonomi till ett avsnitt. Många tekniska aspekter speglar sig i de ergonomiska och tvärtom, framförallt när det handlar om lite yngre elever. Den tredje kategorin, som handlade om undervisningsmaterial, föll utanför ramen för detta arbete denna studie och, även om många intressanta synpunkter kom fram i intervjuerna, så framstod detta som ett sidospår.

Båda stränginstrumentslärarna hade svårt att se att de behandlade bas- och gitarrelever olika när det gällde teknik eller ergonomi, åtminstone inte i det tidiga skedet. De menade på att man från början jobbar på snarlika sätt: Det handlar mycket om att träna upp muskulaturen i vänsterhanden för att lyckas trycka ner strängarna och detta upplever informanterna som snarlikt på båda instrumenten. Sedan när eleverna kommit upp till en viss nivå så skiljer instrumenten sig på uppenbara sätt. Gitarristerna kanske riktar in sig mer på ackordspel och allt som hör därtill medan basisterna arbetar mer med puls och stabilitet. Ur det ergonomiska perspektivet så upplever informanterna inga problem i undervisningen eftersom att det, för de minsta eleverna, finns trekvartsgitarrer och trekvartsbasar. Problemet med finmotoriken är en av de viktigaste grunderna för att kunna hantera stränginstrumenten. Det är små rörelser med fingrar på bägge händerna som avgör om tonen blir tillfredställande och detta kan ta sin tid innan eleverna greppar detta. Båda pedagogerna menar på att deras egna färdigheter i de instrumenten de undervisar ständigt utvecklas och att de hela tiden utvecklas i sin roll som instrumentalister även på sina så kallade biinstrument.

Brassinstrumenten skiljer sig mer från varandra än vad stränginstrumenten gör, både i hur de trakteras och hur de ser ut. Båda mina informanter som undervisar i brass är från början trumpetare och har sedan fått undervisa i flera instrument inom brassfamiljen. Det instrument som skiljer sig mest från trumpeteten är enligt de båda trombonen. Den största skillnaden förutom att den tekniskt spelas på ett helt annat sätt är att trombonen är större och lätt blir framtung. Båda informanterna lyfter fram att det nu finns plasttromboner som är i samma storlek och mycket lättare vilket underlättar mycket i undervisningen för de minsta. Båda påpekar också att det är ett problem för de minsta eleverna att kunna räcka ända ut till det yttersta draget⁴ på trombonen för att elevens armar ibland är för korta. Kim menar på att man ibland får strunta i att det kanske inte blir helt rätt ton när eleven inte når ut utan att det bara är att fortsätta spela för förr eller senare kommer eleven att ha växt till sig. "Det kanske är ett Ciss de spelar och de kanske ska ha ett C när de kommer ut på femte draget istället för sjätte. Det är bara att skita i och så får man köra på och när de har vuxit till sig så blir det rätt liksom" (Kim).

Både Sam och Kim jobbar mycket med att eleverna ska få rätt luftflöde i munstycket oavsett vilket instrument det gäller. Kim berättar:

---

⁴ De flesta brassinstrumenten har ventiler som man använder för att kunna spela fler toner. Trombonen ändrar ton genom att man för ett så kallat *drag* fram och tillbaka.

Jag menar i stort sett är det ju samma sak och samma teknik att du ska tänka mycket på det här med andningen, du ska vara avslappnad, du ska få läppen att vibrera, du ska *buzza*⁵ och du ska spela mycket munstycke, så det är ju samma sak på trumpet som det är på tuba. (Kim)

Detta är självklart för de båda pedagogerna samtidigt som de upplever en viss svårighet för dem själva att kunna traktera alla brassinstrumenten samtidigt. Kim menar att det kan vara tufft att "hålla igång" fyra eller fem instrument på samma gång som ska låta bra. Sam tycker inte att det är besvärande att undervisa i alla instrumenten men tycker att det är lite besvärande att man, på grund av mångfalden, försämrar kvaliteten på sin "ambis"⁶ på det instrumentet man vill vara bra på. Sams påstående stämmer delvis överens med Kims men skiljer sig genom att Kim menar att om man ska hålla en hög klass på ett instrument så är det dumt att undervisa eller spela fram och tillbaka på andra instrument. Om det nu är så att man har en spelning eller en föreställning en kväll efter att man har undervisat så får man vara lite smart och kanske undvika att spela på de andra brassinstrumenten under dagen och använda andra metoder för att undervisa som till exempel att ackompanjera sina elever från piano eller liknande. Annars kan man eventuellt sätta sig i en tråkig situation där man spelat för mycket under dagen och kan få svårt att prestera på kvällen. Kim menar på att om man sätter sig i den situationen så får man se till att vara uppe på tidiga morgonen för att förbereda sig inför den tuffa dagen och värma upp på sitt instrument så att man har gjort sig redo. Sedan undervisa hela dagen fram tills att det är dags för konserten. Det är en speciell situation för brasslärare på grund av att instrumenten ingår i samma familj men måste spelas på lite olika sätt, vilket kan röra till det för läraren, menar Kim. Kim säger också att det ibland kanske hade varit bättre att endast undervisa i trumpet men menar på att det är mycket individuellt hur mycket man som pedagog klarar av och att det finns kollegor som undervisar i flera instrument och lyckas med den livsstilen. Kim menar också att ibland kan det vara positivt att spela antingen trombon eller tuba mot slutet av dagen för att få någon form av stretching i munnen.

---

⁵ *Buzza* är en övning som innebär att man försöker härma ljudet av ett bi med läpparna.

⁶ *Embouchure* eller i vanligt tal "*ambis*". En läppteknik och den kondition som läpp- och ansiktsmuskler bygger upp och man behöver när man spelar ett blåsinstrument.

6. Resultatdiskussion

I detta kapitel kommer jag att diskutera de svar jag fått av mina informanter under intervjuerna. Jag ställer svaren mot varandra, diskuterar dem och jämför dem med den tidigare forskning jag presenterat i kapitlet "Teoretisk bakgrund".

6.1 Tankar kring rollidentiteter

Redan från början av min studie när jag funderade kring biinstrument och undervisning i detta så hade jag mycket tankar kring vad det faktiskt innebär. Efter att ha genomfört studien har jag själv inte fått mer klarhet i förståelsen för vad ett biinstrument är utan snarare fler frågor. Jag härleder fundamentet i frågan till musikutbildningarna. Om man studerar på en musikutbildning som till exempel en estetisk gymnasieutbildning, folkhögskola med musikinriktning eller musikhögskola så förväntas man att välja ett huvudinstrument (Ämneslärarutbildning i musik, 2013). Det finns vissa undantag som till exempel i utbildningen för klasslärare där man ska utveckla färdigheter i fler än ett instrument. Men i övrigt så väljer man att studera och fokusera på ett instrument som då blir ens huvudinstrument. Kulturen inom musikutbildningar säger då att alla andra instrument som personen spelar och utvecklar under tiden blir någon form av biinstrument. Åtminstone tills utbildningen är klar. Det mest konkreta exemplet på detta är musikhögskolan där man som student tar examen i ett instrument och sedan har möjlighet att läsa till ett biinstrument. Detta för att det på studentens examensbevis ska kunna stå vilka instrument som den utexaminerade har rätt att undervisa i.

På detta vis blev rollidentitetsteorin ett intressant område för mig att försöka tillföra en diskussion av biinstrumentet som fenomen. När är det vi själva och när det andra som ger oss den roll vi identifierar oss med? Enligt Bouij (1998) är det den roll som vi upplever som vår mest framträdande som också är den vi framhäver mest, men även att när omgivningen förstärker en viss roll hos oss är det sannolikt att vi själva också lyfter fram den mer. Det kanske är viktigt för oss att ha ett instrument som är det huvudsakliga instrumentet? Personer som ej valt ett huvudinstrument kanske inte utvecklar den starka musikerroll som en "eninstrumentalist" gör? Det kanske också är så att om rollen som två- eller multiinstrumentalist hade uppmuntrats av en utbildning att den då också kunde blivit en roll som varit värd att framhäva hos en person. Problemet när man måste välja ett huvudinstrument vid sökandet till en utbildning är att man inte kan aspirera på rollen som multiinstrumentalist utan att man istället måste specialisera sig på ett eller två instrument.

Ser man till mina informanter så beskriver två av dem tydligt hur de från början tagit en väg mot rollen som "eninstrumentalist"; Kim (trumpet) och Robin (gitarr) varav den ena till och med utbildade sig till musiker på sitt huvudinstrument. Dessa två har sedan fått utveckla sina underliggande roller som brass- och stränginstrumentalister för att senare kunna undervisa i biinstrumenten. De båda valde alltså under sin tid på musikhögskolan och ett tag därefter att utveckla sin starkaste roll (Bouij, 1998). Med detta är det inte sagt att de är sämre i rollen som lärare i de andra instrumenten. Båda var noga med att under intervjun poängtera att de har övat upp den färdighet som krävs för att kunna bedöma och utveckla sina elever även i de instrumenten som de inte ser som sina huvudinstrument. "Hade jag inte liksom lagt ner den tiden på basen själv så hade det varit väldigt svårt att ge en annan tips på det" (Robin). Min analys av Kim och Robins svar är att de båda anser att man kan öva upp en viss färdighet för att kunna undervisa i ett instrument som inte är ens huvudsakliga instrument. Kim och Robin har gått tillväga på något olika sätt men har ändå fått skaffa sig erfarenhet och kunskap på egen hand för att kunna vägleda och undervisa sina elever. Kanske är det rollen som musiker i sig som förenar de båda rollerna som instrumentalist i huvud- respektive biinstrument. Som Bouij (1998) säger, personer inom musikpedagogiken oftast har en, i vissa fall två och mer sällan fler framträdande rollidentiteter. Mina andra två informanter, Sam och Alex, talar egentligen aldrig om att de har ett utpräglat huvudinstrument mer än att de i första hand läst ett specifikt instrument på musikhögskolan. Sedan har de båda förädlat färdigheter och kunskap kring andra instrument som de undervisar i och utövar även utanför sitt yrke. Alex talar om sig själv som musikalisk inspiration för eleverna snarare än en inriktad gitarr- eller baslärare vilket också kan visa på att Alex i detta fall ser alla sina kvaliteter som musikanter som en del av sin rollidentitet och inte delar upp den i vilket instrument som är mest framträdande. Sam som också arbetar en del som kantor utöver brassundervisningen berättar också om instrumenten som hen har övat upp färdigheter på under åren. Sam har själv uppfattningen om att rollen som musikanter började i pianot och sedan utvecklades mot trumpet. Därifrån utvecklades en musikerroll som med rätta kan beskrivas som en multiinstrumentalist, med en verksamhet som brassmusiker och en som kantor. Här kan man se ett exempel på en typisk grupp av multiinstrumentalister på mindre orter i det svenska samhället. På en liten ort kan det vara naturligt att fylla många olika funktioner och själva mångsidigheten kan då bli en central rollidentitet.

Rollidentitet handlar till stor del om vilka val man gör och att detta påverkar vilken rollidentitet man bygger upp. Det kan också vara samhället runt omkring individen som berättar för individen själv vilken roll denne ska ha. Man kan tydligt se i studien hur informanterna

upplever sina roller som musiker och pedagoger på många olika sätt men också hur möjligheten att få en anställning har blivit incitament till nya identitetsformationer. För att återkoppla till min inledning med jobbbannonsen som lydde "Gitarrlärare som även kan undervisa i bas" så kan annonsen i sammanhanget vara väldigt öppen för tolkning av de jobbsökande. Vad betyder det att "kunna undervisa i bas"? Till exempel kanske en person som spelar gitarr och känner sig bekväm i rollen som lärare kan tänkas kunna sträcka sin aktuella rollidentitet vidare och ta sig an en tjänst som också innebär undervisning på elbas. Samtidigt kan en utexaminerad baslärare anse att föregående person inte borde undervisa i bas då hen har bristande kunskaper på instrumentet. Det beror alltså på hur varje person värderar sina egna och andras roller. Många av dessa värderingar kan grundläggas och förstärkas under utbildningen. Ett mer reflekterat arbete med musiklärarens rollidentiteter som musiker och pedagoger kunde alltså vara en viktig yrkesförberedande del av utbildningen.

6.2 Vägen ut från musikhögskolan

Nästa intressanta aspekt i min studie var en av de saker jag hade siktat in mig på från början. Denna del av studien tog en annan vändning än jag föreställt mig från början, vilket var mycket intressant att få uppleva och få svar på.

Jag var intresserad av att veta hur mina informanter upplevde att det var första gången de började undervisa i sina biinstrument utifrån frågeställningen: *Hur har de byggt upp en färdighet och metodik för att undervisa på andra instrument än sitt huvudinstrument?* Svaret på detta var ganska entydigt av alla som blev intervjuade. Alla menade på att de inte hade blivit färdiga lärare när de slutade på skolan utan lärarrollen är något som växer fram under tiden som man arbetar. Några av dem menade på att detta även gällde deras huvudinstrument. "Jag kan inte minnas att jag var någon fullfjädrad lärare när jag gick ut" (Sam). Detta var för mig inget självklart förrän jag började fundera över min egen roll nu när jag snart ska utexamineras och då visar det sig att även jag själv hade samma svar. Jag tror att många studenter som utexamineras från musikhögskolan känner på liknande sätt. Jag har absolut fått med mig mycket mer än vad jag hade när jag började studera på musikhögskolan men att det fortfarande finns luckor att fylla.

Alla intervjupersonerna hade på olika sätt på egen hand och med hjälp av andra försökt erhålla denna kunskap själva genom att öva, fråga och lära sig det de behövde för att fullborda rollen som lärare. Eftersom detta ter sig naturligt så kan jag inte med denna studie svara på om det finns lösningar på situationen eller om det är en del av vägen till att bli lärare. Man

kan därför dra slutsatsen av att det som nyutexaminerad lärare är viktigt att inte isolera sig i sin roll och sitt klassrum utan att föra en dialog med kollegor och med andra i yrket för att kunna utveckla sin roll som lärare. Detta tror jag är något som man borde fortsätta med även när man som lärare hittat ett koncept som fungerar och lärt sig tillräckligt kring de instrumenten man undervisar i. Framförallt för att läraryrket och eleverna är under ständig förändring och för att nya trender skapas och att man som lärare är tvungen att följa med i dessa för att kunna hålla i en god undervisning.

6.3 Problem med att undervisa i flera instrument

Den sista delen i denna studie berör svårigheterna i att undervisa i flera brassinstrument samtidigt. Som Pihl (2008) beskriver i sin uppsats finns det en redan pågående diskussion hos brasslärare om problematiken kring att undervisa i flera instrument. Denna pedagogiskt viktiga fråga har dock så vitt jag vet inte blivit behandlad i någon mer omfattande akademisk undersökning publicerad på svenska. Stränginstrumentlärarna i den här studien upplevde det inte som något problem att undervisa i olika stränginstrument utan detta beskrevs enbart som något positivt. För brasslärarnas del såg det dock annorlunda ut även om det rådde lite delade meningar. Då brassinstrumenten generellt kräver mer fysiskt påfrestande moment så menar informanterna på att det kan vara lite problematiskt att undervisa i flera instrument åt gången. De menar att detta inte är ett oöverkomligt problem men att det är en fråga om prioritering. Vill man vara lärare i flera brassinstrument krävs det att man har tillfredsställande teknisk kunskap i alla. Detta kan medföra att spetskompetensen i *ett* specifikt instrument blir lidande. Det bör tilläggas att det är svårt att dra någon generell slutsats utifrån mina intervjuer eftersom antalet intervjuade personer är så litet. Samtidigt kan man konstatera att svenska musikhögskolor tycks ge en bristande beredskap för att hantera de pedagogiska utmaningar som det omgivande musiklivet erbjuder. Informanternas utsagor pekar entydigt mot att en tydligare inriktning mot en pedagogik för att undervisa i flera instrument skulle vara önskvärd.

7 Reflektioner kring min egen yrkesroll

Under tiden som denna studie genomfördes fick jag själv ett jobberbjudande som skulle innebära att jag blev tvungen att undervisa i mitt biinstrument som i mitt fall är gitarr. Denna tjänst är på en grundskola som är kombinerad med en musikskola och erbjudandet var för bra för mig för att jag skulle tacka nej. Härmed fick jag själv exemplifiera observationen att ens rollidentitet kan formas av arbetsmarknadens möjligheter. Till en början var det svårt och ganska nervöst att se mig själv i rollen som gitarrlärare eftersom jag inte själv studerat någon profil mot gitarrundervisning. Därför har det varit intressant för mig att dels få tips utifrån mina intervjuer på hur redan aktiva lärare har gått tillväga för att lyckas med uppdraget men även att få höra hur de lärare som redan arbetar på liknande sätt upplever en sådan situation. Många av de erfarenheter som mina informanter delat med sig av har jag kunnat relatera till min egen nya yrkesroll och då har det många gånger varit till hjälp att redan veta att andra har lyckats att genomföra undervisning och kan fortsätta att undervisa på det viset. Jag instämmer med samtliga mina informanter om att jag till en början inte kände mig redo att ta en sådan tjänst. Men jag valde ändå att tacka ja för att se hur jag, som pedagog, kunde utvecklas i min roll. Jag tror också att liknande utmaningar är nyttiga att ha upplevt för framtida yrkesroller samt att jag kan ta mig an liknande och mer utmanande arbetsuppgifter i framtiden utan att känna lika stor oro.

7.2 Fortsatt forskning

Under arbetets gång har några intressanta ämnen dykt upp som jag känt legat utanför arbetets ramar men som skulle kunna vara utmärkta framtida forskningsämnen. Exempelvis finner jag diskussionen om en musklärares eller instrumentalpedagogs olika roller väldigt intressant. Många har ju också en eller flera olika roller som musiker. Ur min undersöknings perspektiv kunde man också tänka sig att titta närmare på multiinstrumentalister i olika musikkulturer. Hur tar musikaliskt lärande form hos musiker som spelar flera olika instrument? Andra frågor man skulle kunna studera vidare om är exempelvis; "hur upplever studenter på musikhögskolan sin stundande lärarroll?" eller "finns det ett behov av att skapa utbildningsvarianter specifikt för instrumentalundervisning i en hel instrumentgrupp?". Det vill säga att bortse från huvudinstrument och t.ex. inrikta utbildningen mot alla brassinstrument. Den sistnämnda frågan baserar jag på informationen jag fått av de brasslärare jag intervjuat. De menar att de olika

brassinstrumenten kräver olika och svåra tekniker och att man i princip måste prioritera bort kvalitet på sitt huvudinstrument.

7. Referenser

Backman, D. (2007). *Salem Al Fakir. Skivrec: This Is Who I Am*. Hämtad 4 november, 2013 från <http://www.danbackman.se/artikel.asp?aID=122&artID=224>

Nationalencyklopedin. (2013). *Bleckblåsinstrument*. Hämtad den 4 november, 2013 från <http://www.ne.se/bleckblåsinstrument/130673>

Bouij, C. (1998). *"Musik - mitt liv och kommande levebröd": en studie i musklärares yrkes-socialisation* Avh. Göteborg : Institutionen för musikvetenskap, Univ.. Göteborg.

Greither, A. (1962). *Wolfgang Amadeus Mozart*. Borås: CETE Bokförlag.

Nationalencyklopedin. (2013). *Identitet*. Hämtad den 26 november, 2013 från <http://www.ne.se/identitet/209858>

Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

McCall, G Simmons, J (1978): *Identities and interactions: an examination of human associations in everyday life*, New York: The Free Press

McCartney, Paul. (1989). I *Nationalencyklopedin*. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.

Patel, R. & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder* Lund: Studentlitteratur

Pihl, L. (2008). *Brasslärares tankar om, och inställning till, att undervisa på olika instrument*, Ingesund: Musikhögskolan i Ingesund

Nationalencyklopedin. (2013). *Stränginstrument*. Hämtad den 4 november, 2013 från <http://www.ne.se/stränginstrument>

Yin, R. K. (2011). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur

Musikhögskolan i Malmö. (2013) *Ämneslärarutbildning i musik med inriktning mot Gymnasieskolan 300hp, profil Instrumental/ensemble*. Hämtat den 26 november, 2013,
<http://www.mhm.lu.se/upload/mhm/utbildning/ml/Insens.pdf>

8. Bilaga 1

(1)

Intervjufrågor

- Hur länge har du spelat ditt biinstrument jämfört med ditt huvudinstrument?
- Hur länge har du undervisat i ditt biinstrument?
Hur länge har du undervisat i ditt huvudinstrument?
- När du började undervisa i ditt biinstrument, tyckte du att du från din utbildning hade med dig en pedagogik för hur undervisningen skulle läggas upp?
Tyckte du dig ha en överblick över undervisningens början, process och mål?
Tyckte du att det var någon skillnad i hur tydlig din metodik var i din undervisning på ditt huvudinstrument jämfört med ditt biinstrument?
- Hur har din pedagogik för att undervisa i ditt biinstrument utvecklats?
- Kan du göra en jämförelse mellan att undervisa i ditt huvudinstrument och ditt biinstrument när det gäller följande områden:
  - a) Teknik
  - b) Ergonomi
  - c) Undervisningsmaterial
- Hur stor hjälp har kunskaperna kring ditt huvudinstrument varit i undervisningen för ditt biinstrument?
På vilket sätt?